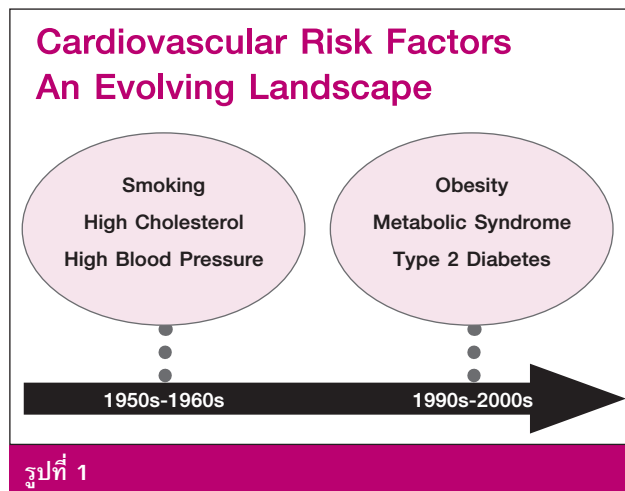

Obesity, an Exposure to Risk factors or diseases

Risk Assessment and Management in CVD Prevention

พล.อ.ต.นพ.บรรหาร ก่อหนันตกุล

ตามที่ The Metabolic Syndrome Institute ได้เปิดเผยถึงผลการสำรวจความสำคัญของปัจจัยเสี่ยงหลักต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดได้เปลี่ยนไปในช่วงปลายทศวรรษที่ 20 จากปัจจัยเสี่ยงหลัก 1. สูบบุหรี่ 2. โคเลสเตอรอลสูง 3. ความดันโลหิตสูง เพราะเกิดจากการ screening และการรักษาที่ดีขึ้น แต่กลับพบว่าความชุกของปัจจัยเสี่ยงหลักต่ออุบัติการณ์ของโรคหัวใจและหลอดเลือดสัมพันธ์กับปัจจัยเสี่ยงหลัก 1. obesity 2. metabolic syndrome 3. เบาหวานประเภท 2 เป็นสำคัญ (รูปที่ 1)

วิวัฒนาการของปัจจัยเสี่ยงหลักของโรคหัวใจและหลอดเลือดนี้ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมวลมนุษยชาติในด้านความประพฤติ โภชนาการและการใช้เวลาในชีวิตประจำวันทำงานเพิ่มขึ้น ออกกำลังกายน้อยลง ความเครียดเพิ่มขึ้น ตลอดจนการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ เมื่อวิเคราะห์ถึงสภาวะปัจจัยเสี่ยงต่อสถานการณ์ก็จะพบว่า

ก. บุหรี่ : จากการเปิดเผยของ WHO และสถิติประเทศไทยชี้ให้เห็นว่าประชากรที่สูบบุหรี่ มีจำนวนลดลง ในขณะที่บริษัทผลิตบุหรี่กลับมีการผลิตและจำหน่ายบุหรี่เพิ่มขึ้น ดูจะสวนทางกัน ถ้าวิเคราะห์ถึงสาเหตุอาจจะเป็นไปได้ว่าคนที่เลิกสูบบุหรี่หรือจำนวนผู้สูบบุหรี่น้อยลง น่าจะมาจากอัตราการเสียชีวิตของผู้สูบบุหรี่เพิ่มขึ้น จากโรคหรือเหตุผลอื่น ๆ อีกมุมมองหนึ่งผู้ที่สูบบุหรี่ไม่สามารถสูบบุหรี่ต่อไปได้ เพราะเป็นโรคมะเร็งปอด โรคหัวใจและหลอดเลือด และโดยเฉพาะผู้สูงอายุ

ที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง แต่ได้รับการรักษาพียงชีวิตให้ยาวขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอายุเฉลี่ยของประชากรโลกได้ยืนยาวขึ้นจากการรักษาที่ดีขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ผู้ที่ป่วยเรื้อรังนี้เพิ่มขึ้นโดยปริยาย หรืออีกนัยหนึ่งกลายเป็นผลทำให้เหมือนกับว่ามีผู้คงสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น อีกประเด็นคือ อัตราการเกิดของประชากรโลก ไม่ได้ลดลงกลับเพิ่มขึ้น จึงทำให้ประชากรโลกเกิดการเง้อง ส่งผลให้สัดส่วนของผู้สูบบุหรี่ลดลง

ส่วนความจริงที่บริษัทผลิตบุหรี่ยังคงอยู่ได้ ก็เพราะสามารถเพิ่มอัตราการผลิตและจำหน่ายบุหรี่ได้มากขึ้นนั้น คงจะเป็นเพราะตามสถิติที่ว่า เยาวชนและผู้หญิงมีอัตราการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น จำนวนบุหรี่ที่ถูกสูบ/คน/วัน ก็จะต้องเพิ่มขึ้น จึงน่าจะตอบคำถามนี้ได้

การที่สรุปว่าสามารถลดการสูบบุหรี่ลงได้ประสบความสำเร็จอันเกิดจากการณรงค์เลิกสูบบุหรี่น่าจะยังมีข้อกังขาอยู่ ความเป็นจริงและความน่าเชื่อถือของข้อมูลคงจะต้องนำรายละเอียดมาเสนอใหม่อีกครั้ง

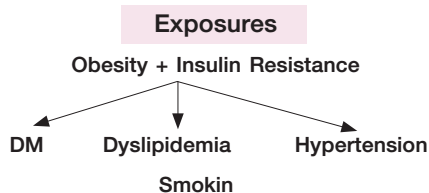
ข. โคเลสเตอรอลสูง หรือ LDL สูง : ได้รับการแก้ไขด้วยประสิทธิภาพของกลุ่มยา statin จนเป็นที่ยอมรับเป็นมาตรการที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าการควบคุมระดับ LDL-C ในผู้ป่วยให้เป็นไปตามเกณฑ์ และจำนวนผู้ป่วยที่ควรจะได้รับยา statin ยังมีอีกจำนวนมาก

ค. ความดันโลหิตสูง : ด้วยความหลากหลายในประสิทธิผลของยาหลายกลุ่มที่นำมาใช้ร่วมกับแนวทางในการรักษาที่ทันสมัย ตลอดจนการเข้าถึงการรักษาของผู้ป่วยเพิ่มขึ้น ทำให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นในการลดจำนวนผู้ป่วยอัมพฤกษ์อัมพาต และอุบัติการณ์โรคหัวใจขาดเลือดได้ แต่การควบคุมความดันโลหิตในผู้ป่วยให้อยู่ในเกณฑ์ยังมีอยู่มากกว่า 50%

จากการสำรวจความสำคัญของปัจจัยเสี่ยงหลักในปี 2000 ต่อความชุกและอุบัติการณ์ ทำให้พบว่า 1. obesity 2. metabolic syndrome 3. type 2 diabetes มาเป็นปัจจัยเสี่ยงหลักที่สำคัญที่สุด (รูปที่ 2)

1. Obesity หรือโรคอ้วน : มีผลเพิ่ม metabolic risk เป็นเหตุให้เกิดเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และไขมันผิดปกติ อีกทั้งยังเพิ่มระดับ insulin และ hs-CRP ดังนั้น obesity + insulin resistance จึงเปรียบเสมือนปัจจัยที่จุดประกายให้เกิด

Not consider the duration of exposure to a risk factor or disease and their quantification

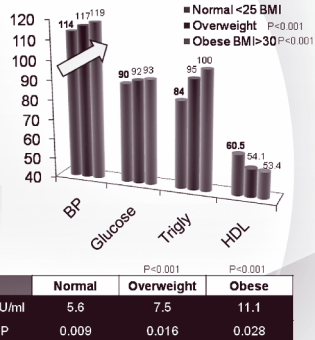

รูปที่ 2

ปัจจัยเสี่ยง และการจุดประกายนี้ อาจจะต้องใช้เวลาเท่าไร จึงจะกลายมาเป็นปัจจัยเสี่ยงหลัก และรุนแรงขนาดไหน ยังเป็นเรื่องที่ไม่สามารถตอบได้ แต่ถ้ามีสัญญาณของโรคอ้วนและสภาวะต้านอินซูลิน ให้ถือว่าบุคคลผู้นั้นเริ่มมีความเสี่ยง แม้เพียงเล็กน้อยต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด จำเป็นที่จะต้องแก้ไขให้อยู่ในเกณฑ์ซึ่งทำได้ง่าย และเป็นการลดการสูญเสียในอนาคตที่คุ้มค่า แต่ถ้าหากไม่ได้รับการดูแลก็จะเกิดโรคแทรกซ้อนขึ้นมาได้ ดังนั้น มาตรการนี้จึงมีประโยชน์โดยยืดเวลาของการเกิดปัจจัยเสี่ยง ทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดช้าลง (รูปที่ 3)

CV consequences of increasing BMI.....increasing metabolic risk with increased BMI

- N= 5440
- NHANES
- 1999-2004
- Age 39-54

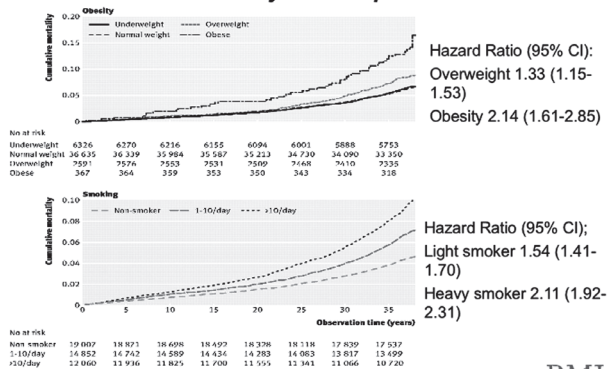

รูปที่ 3

นอกจากนั้นยังได้มีการทำวิจัยในผู้ป่วยที่มีโรคอ้วน ร่วมกับผู้ที่สูบบุหรี่ ซึ่งได้เห็นชัดถึงการเพิ่มความเสี่ยงของการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด (รูปที่ 4)

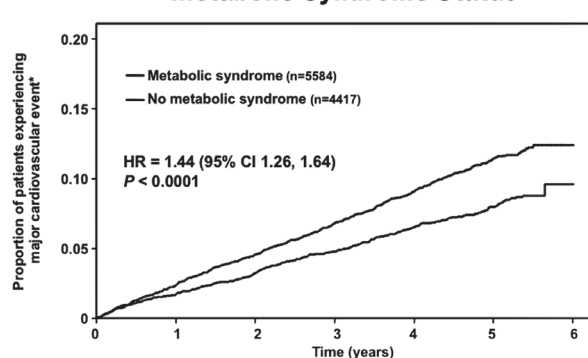
2. **Metabolic syndrome** : ซึ่งถือได้ว่าเป็นการรวมปัจจัยเสี่ยงทางด้าน metabolic เข้าด้วยกัน โดยที่มีโรคอ้วนและ insulin resistance ความดันโลหิตสูง และ thiglycerides สูง ตลอดจน HDL ต่ำ กลุ่ม metabolic syndrome มีอัตราการเพิ่มในประชากรทั่วโลกอย่างรวดเร็ว และเห็นได้ว่าผู้ที่มี metabolic syndrome จะมี major cardiovascular event แตกต่างจากผู้ที่ไม่มีความเสี่ยงอย่างชัดเจน (รูปที่ 5)

Mortality According to Obesity and Smoking Status in Swedish Military Conscripts: 1969-70

รูปที่ 4

Major Cardiovascular Events by Metabolic Syndrome Status

รูปที่ 5

3. **เบาหวาน** : มากกว่า 10 ปีให้หลังมานี้ การศึกษาวิจัยพบว่า ความสำคัญของเบาหวานได้มีสถานะเทียบเท่ากับโรคหัวใจขาดเลือด ที่สำคัญอัตราการเพิ่ม (ความชุก) ของผู้ที่เป็นเบาหวานในประชากรโลก ตาม IDF เพิ่มขึ้นอย่างน่ากลัว โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา หากไม่มีการดำเนินการควบคุมดูแล โภชนาการ ความประพฤติ การออกกำลังกาย และการเปลี่ยนแปลงปรับตัวในสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมลงของมวลมนุษย์

สรุป ความจำเป็นที่จะต้องลดความชุกของโรคอ้วน ซึ่งเป็นตัวจุดประกายให้เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือด จะต้องเป็นมาตรการที่สำคัญ ถ้ามีความตั้งใจจริงก็จะทำได้ง่ายและจะได้ประโยชน์สูงสุด ก่อนที่จะเกิดการสูญเสียหรือการเปลี่ยนแปลงของระบบหัวใจและหลอดเลือดจนแก้ไขไม่ได้ ทั้งนี้ จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ ทั้งหมดว่า 1. ทุกปัจจัยเสี่ยงที่จะต้องได้รับการดูแลควบคุมหรือจำกัดด้วย 2. การเริ่มต้นรักษาที่เร็วที่สุด ไม่ว่าจะด้วยวิธีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมหรือด้วยการรักษาวิธีอื่น ๆ ควบคู่กันไปและจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง (ตลอดชีวิต) จึงจะประสบความสำเร็จ **CVM**